גיאוגרפיה • כיתה ז' • האדם וסביבתו – כפר עולמי

יחידה 2 מתוך 5 · 9 שעות

גלובליזציה מעצימה שינויים בעולם

איך העולם נעשה מחובר – ומה המחיר והסיכוי שבכך

מהדורה למורה – תשובות, מחוונים וטיפים להוראה

חלק 2 מתוך 3

יצרה: רוית ראש בן ישי

פרק
4

🧱 סוף המלחמה הקרה ושוק חופשי: הפוליטיקה פותחת גבולות

איך שינויים פוליטיים וכלכליים פתחו את העולם לסחר, להשקעות ולחברות רב־לאומיות

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

🎯 בפרק הזה נלמד:

- להסביר כיצד סיום המלחמה הקרה פתח את העולם לסחר ולהשקעות
- להכיר את המושגים שוק חופשי, יוזמה פרטית והפרטה ולזהות דוגמאות להם
- להבין את תפקידם של ארגונים בין־לאומיים וחברות רב־לאומיות בהתפשטות הגלובליזציה
- לערוך ריאיון אישי ולעבד את ממצאיו לטבלה

📖 קוראים ומבינים: כשהגבולות נפתחו

במשך כארבעים שנה, מסוף שנות ה־40 של המאה ה־20 ועד תחילת שנות ה־90, היה העולם מחולק לשני גושים גדולים. בראש כל גוש עמדה מעצמה – מדינה חזקה מאוד שמשפיעה על מדינות רבות. בגוש המערבי הובילה ארצות הברית, ובגוש המזרחי הובילה ברית המועצות. התקופה הזאת נקראת "המלחמה הקרה", משום ששתי המעצמות התחרו זו בזו בכלכלה, במדע ובהשפעה – אבל לא נלחמו זו בזו ישירות.

בין שני הגושים היו הבדלים גדולים. ברוב מדינות הגוש המערבי שלטה דמוקרטיה – שלטון שבו האזרחים בוחרים את נציגיהם – והייתה בהן כלכלה של שוק חופשי: אנשים וחברות פרטיות פתחו עסקים, קבעו מחירים והתחרו זה בזה. בגוש המזרחי ניהלה המדינה את רוב הכלכלה: היא החזיקה במפעלים, קבעה מה לייצר ובאיזה מחיר למכור. הסחר והתנועה בין הגושים היו מוגבלים מאוד.

בשנים 1989–1991 השתנה המצב: חומת ברלין, שחילקה את העיר לשניים, נפרצה בנובמבר 1989, ובסוף 1991 התפרקה ברית המועצות ל־15 מדינות עצמאיות. מדינות רבות פתחו את הגבולות שלהן לסחר, לתיירות ולהשקעות. במקומות רבים עודדו יוזמה פרטית – אנשים שפותחים עסק משלהם – וערכו הפרטה: המדינה מכרה חברות ומפעלים שהיו בבעלותה לבעלים פרטיים.

שני שחקנים נוספים האיצו את השינוי. ארגונים בין־לאומיים – גופים שמדינות רבות חברות בהם – קבעו כללים משותפים לסחר והורידו מכסים, כלומר מסים על יבוא. חברות רב־לאומיות ניצלו את הגבולות הפתוחים: הן פתחו מפעלים, משרדים וחנויות במדינות חדשות, והעבירו ביניהן כסף, ידע ועובדים. כך הצטרפו לכלכלה העולמית מדינות שבעבר היו כמעט מנותקות ממנה.

האם הפוליטיקה היא שאפשרה את הגלובליזציה, או הטכנולוגיה? כדי לחשוב על השאלה הזאת אפשר לפנות גם למקור מידע קרוב במיוחד: אנשים מבוגרים שחיו בתקופה שלפני הגבולות הפתוחים. ריאיון אישי הוא כלי מחקר שבו שואלים אדם שאלות מתוכננות מראש, רושמים את תשובותיו ומסדרים אותן כדי להשוות ולהסיק מסקנות.

🔑 מושגי מפתח

מעצמה: מדינה חזקה מאוד בכלכלה, בצבא ובהשפעה, שמשפיעה על מדינות רבות אחרות.

דמוקרטיה: שיטת שלטון שבה האזרחים בוחרים את נציגיהם ונהנים מחופש ביטוי וזכויות.

שוק חופשי: כלכלה שבה אנשים וחברות פרטיות מחליטים מה לייצר, קובעים מחירים ומתחרים זה בזה.

יוזמה פרטית: פעילות כלכלית של אנשים או חברות – למשל פתיחת עסק – ולא של המדינה.

הפרטה: מכירה או העברה של חברה או שירות שהיו בבעלות המדינה לבעלים פרטיים.

ארגונים בין־לאומיים: גופים שמדינות רבות חברות בהם, וקובעים כללים משותפים בתחומים כמו סחר, בריאות וסביבה.

חלק א': עולם בשני גושים

בחלק הזה נכיר את המלחמה הקרה ואת סיומה, ונאתר במפה את שתי המעצמות של התקופה.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מדוע התקופה נקראה "המלחמה הקרה"?

א כי היא התרחשה באזורים קרים

ב כי שתי המעצמות התחרו זו בזו אבל לא נלחמו זו בזו ישירות

ג כי היא נמשכה רק בחורף

ד כי לא היה בה שום מתח

✔ המעצמות התחרו בכלכלה, במדע ובהשפעה – אבל בלי עימות צבאי ישיר ביניהן.

2. איזה מהבאים הוא דוגמה להפרטה?

א המדינה מוכרת חברת חשמל שהייתה בבעלותה למשקיעים פרטיים

ב אדם פותח מאפייה

ג המדינה בונה כביש חדש

ד שתי מדינות חותמות על הסכם

✔ הפרטה היא העברה של חברה משליטת המדינה לבעלים פרטיים.

3. מה קרה לסחר העולמי אחרי סיום המלחמה הקרה?

א הוא נעצר

ב הוא התרחב, כי מדינות רבות פתחו את גבולותיהן

ג הוא התקיים רק בתוך כל מדינה

ד הוא עבר רק דרך מעצמה אחת

✔ מדינות שהיו סגורות הצטרפו לכלכלה העולמית, והסחר וההשקעות גדלו.

4. איך ארגונים בין־לאומיים עודדו את הסחר?

א הם העלו את המכסים

ב הם קבעו כללים משותפים והורידו מכסים על יבוא

ג הם אסרו על יצוא

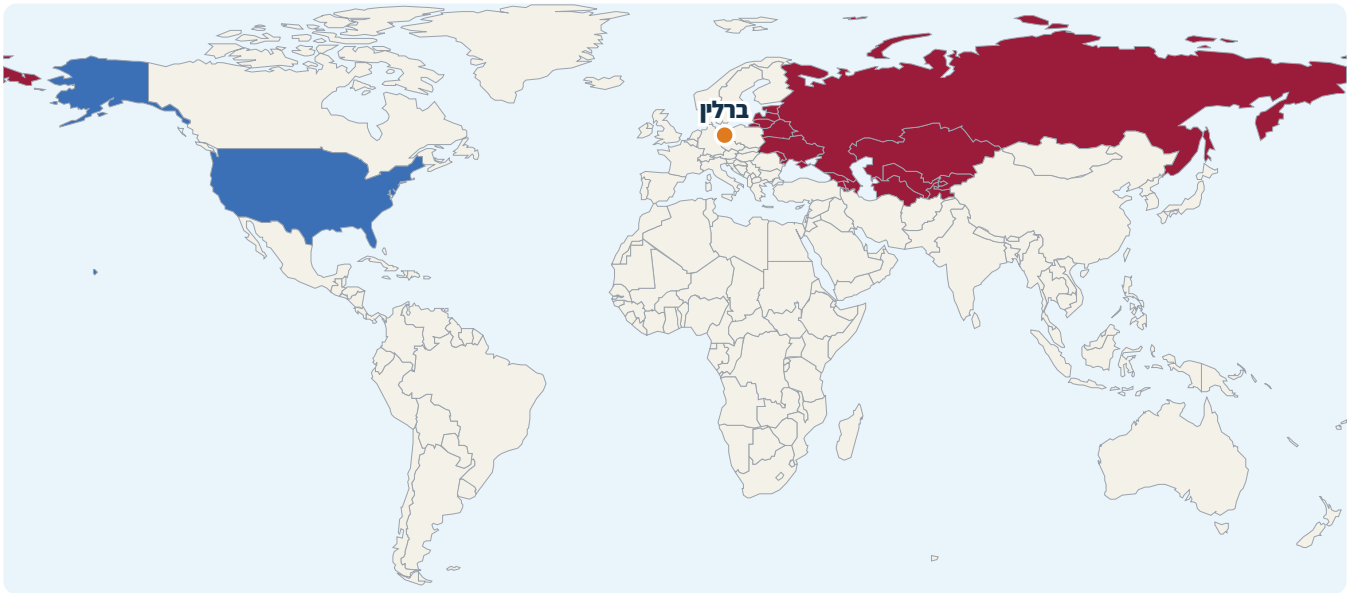
ד הם סגרו נמלים

✔ כללים משותפים ומכסים נמוכים מקלים על מדינות לקנות ולמכור זו לזו.

2 עיינו במפה וענו על השאלות.

קריאת מפה

שתי המעצמות בתקופת המלחמה הקרה

ארצות הברית — ברית המועצות (עד 1991)

השטח של ברית המועצות מסומן לפי 15 המדינות שקמו ממנה ב־1991.

מקור: מפה היסטורית – הגבולות עד 1991

1. באילו יבשות השתרעה ברית המועצות?

תשובה: באירופה ובאסיה.

2. לכמה מדינות התפרקה ברית המועצות בסוף 1991?

תשובה: ל־15 מדינות עצמאיות.

3. העיר ברלין מסומנת במפה. מה קרה בה ב־1989, ומדוע זה נחשב לסמל של פתיחת הגבולות?

תשובה: החומה שחילקה את העיר נפרצה (נובמבר 1989). אנשים יכלו שוב לעבור בחופשיות בין שני חלקי העיר – סמל לסוף החלוקה של העולם לשני גושים.

חלק ב': לפני ואחרי פתיחת הגבולות

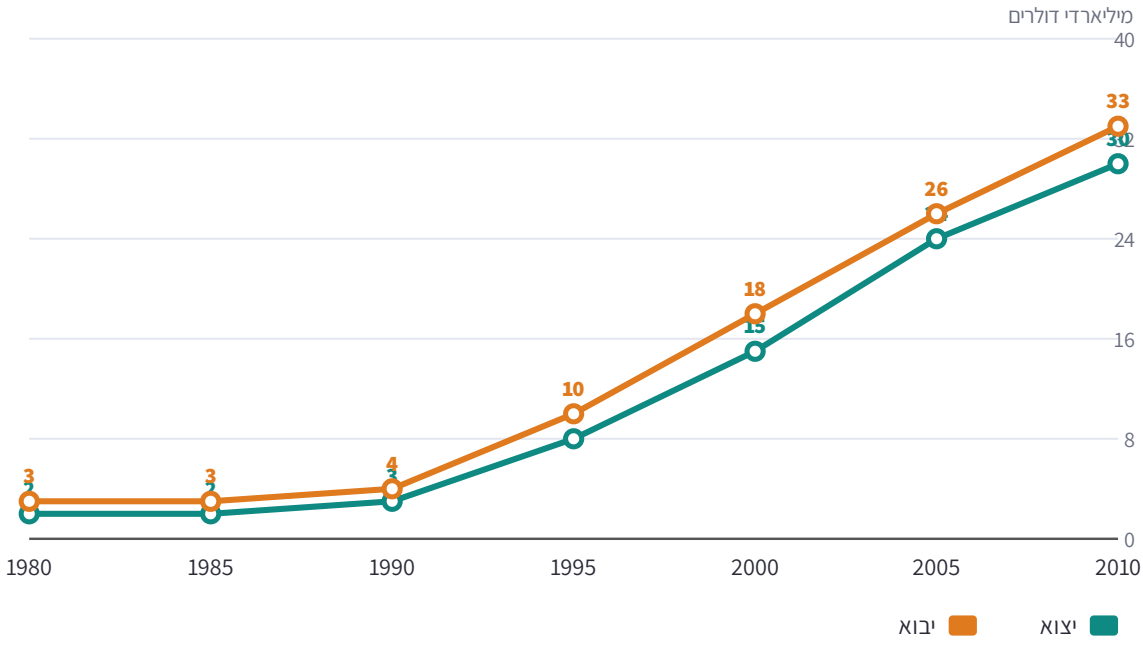
בחלק הזה נבדוק מה קורה לסחר של מדינה שפותחת את גבולותיה, נשווה בין שתי שיטות כלכליות ונזהה ביטויים של שוק חופשי.

3 עיינו בגרף וענו.

קריאת תרשים

סחר החוץ של "מדינת אורנית" לפני ואחרי פתיחת הגבולות (1991)

נתונים לדוגמה

מדינה דמיונית ונתונים לדוגמה בלבד.

1. תארו את המגמה ביצוא לפני 1990 ואחריו.

תשובה: עד 1990 היצוא כמעט לא השתנה (2–3 מיליארד). אחרי 1990 הוא עלה בחדות, עד 30 מיליארד ב־2010.

2. פי כמה גדל היצוא בין 1990 ל־2010?

תשובה: מ־3 ל־30 מיליארד – פי 10.

3. מה ההסבר האפשרי לשינוי בגרף לפי מה שלמדתם בפרק?

תשובה: ב־1991 פתחה המדינה את גבולותיה לסחר ולהשקעות: חברות זרות הקימו בה מפעלים, המכסים ירדו, ולכן גדלו גם היבוא וגם היצוא.

4 ⚖️ השוו בין שתי שיטות כלכליות. השלימו את המשבצות הריקות.

השוואה

תבחין	כלכלה שהמדינה מנהלת	שוק חופשי
מי מחזיק במפעלים?	בעיקר המדינה	**בעיקר אנשים וחברות פרטיות**
מי קובע מחירים?	**המדינה**	ההיצע והביקוש, התחרות בין העסקים
סחר עם חו"ל	**מוגבל ומבוקר**	**פתוח יותר, מכסים נמוכים**
חברות רב־לאומיות	**כמעט לא פועלות**	פותחות מפעלים, משרדים וחנויות

איזו מהשיטות מתאימה יותר להתפשטות הגלובליזציה? נמקו בעזרת שני תבחינים.

תשובה: השוק החופשי – כי הסחר פתוח, המכסים נמוכים וחברות רב־לאומיות יכולות להשקיע ולפעול בו.

5 ⭕ הקיפו רק את הביטויים של שוק חופשי, יוזמה פרטית או הפרטה.

מיון

צעירה פותחת חנות מקוונת משלה

המדינה מוכרת חברת תעופה ממשלתית

המדינה קובעת את המחיר של כל מוצר

חברה זרה פותחת מפעל חדש

אסור לייבא מוצרים מחו"ל

כמה חברות מתחרות על הלקוחות

כל המפעלים בבעלות המדינה

הסבר: פתיחת עסק פרטי, מכירת חברה ממשלתית, השקעה של חברה זרה ותחרות הם ביטויים של שוק חופשי. מחירים קבועים בידי המדינה, איסור יבוא ובעלות מלאה של המדינה מאפיינים כלכלה שהמדינה מנהלת.

חלק ג': חושבים כמו גאוגרפים

בחלק הזה נכיר את סיפורה של ברלין, נשמע כמה נקודות מבט על הפרטה ונבנה שרשרת סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

העיר שהחומה חילקה

📍 **ברלין, גרמניה**

בשנים שאחרי 1945 חולקה גרמניה לשתי מדינות, ועיר הבירה ברלין חולקה גם היא: חלקה המערבי השתייך לגוש המערבי, וחלקה המזרחי לגוש המזרחי. ב־1961 נבנתה חומה שהפרידה בין שני חלקי העיר. משפחות וחברים נותרו משני צידי החומה, והמעבר ביניהם היה כמעט בלתי אפשרי.

ב־9 בנובמבר 1989 נפתחו המעברים בחומה, ואלפי אנשים חצו אותה בשמחה. כעבור פחות משנה, ב־3 באוקטובר 1990, התאחדה גרמניה. במזרח העיר נפתחו חנויות, משרדים ומלונות של חברות מכל העולם, נבנו קווי תחבורה שחיברו בין חלקי העיר, ובמקום שבו עמדה החומה נותרו רק קטעים קצרים לזיכרון.

6 ✍️ ענו על השאלות על מקרה הבוחן.

1. מה הפריד בין שני חלקי ברלין, ומתי?

תשובה: חומה שנבנתה ב־1961 ועמדה עד נובמבר 1989.

2. ציינו שני שינויים במרחב העירוני של ברלין אחרי פתיחת החומה.

תשובה: נפתחו חנויות, משרדים ומלונות של חברות מכל העולם; נבנו קווי תחבורה שחיברו בין חלקי העיר; החומה פורקה ונותרו ממנה קטעים לזיכרון.

3. כיצד מקרה ברלין ממחיש את הקשר בין שינוי פוליטי לבין גלובליזציה?

תשובה: שינוי פוליטי – סוף החלוקה בין הגושים – פתח את העיר לתנועה של אנשים, להשקעות ולחברות רב־לאומיות; הגבול שנפתח חיבר את העיר לכלכלה העולמית.

7 מדינה דמיונית מחליטה להפריט את מפעל הטקסטיל הממשלתי ולמכור אותו לחברה רב־לאומית. קראו שלוש תגובות.

מגוון נקודות מבט

עובד ותיק במפעל

"אני חושש. הבעלים החדשים ירצו לחסוך, ואולי יפטרו חלק מאיתנו."

יזמת צעירה

"זאת הזדמנות! החברה תביא מכונות חדשות ולקוחות מחו"ל, ואני אוכל לספק לה שירותים."

צרכן

"אם תהיה תחרות, אולי המחירים יירדו ויהיה יותר מבחר בחנויות."

1. מי מהדוברים רואה בהפרטה סיכון, ומי רואה בה הזדמנות? נמקו.

תשובה: העובד הוותיק רואה סיכון (פיטורים); היזמת רואה הזדמנות עסקית (לקוחות, טכנולוגיה); הצרכן רואה תועלת (מחירים ומבחר).

2. היכנסו לנעליו של העובד: מה הייתם מבקשים מהבעלים החדשים כדי שהשינוי יהיה הוגן?

תשובה: תשובה פתוחה, למשל: הכשרה מקצועית לעבודה עם המכונות החדשות, שמירה על מקומות עבודה, הודעה מוקדמת ופיצוי למי שעוזב.

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

המלחמה הקרה מסתיימת ← **מדינות רבות פותחות את גבולותיהן לסחר ולהשקעות** ← **חברות רב־לאומיות פותחות מפעלים וסניפים במדינות חדשות** ← הסחר בין המדינות גדל ← **הגלובליזציה מתפשטת לחלקים רבים יותר של העולם**

9 ריאיון אישי: ראיינו סבא, סבתא או אדם מבוגר אחר. שאלו לפחות ארבע שאלות על ילדותו או ילדותה לעומת היום: אילו מוצרים מחו"ל היו בבית? איך נסעו לחו"ל ואם בכלל? איך שמעו חדשות מהעולם? איך שמרו על קשר עם קרובים רחוקים? רשמו את התשובות בטבלה (תחום · אז · היום), וכתבו מסקנה אחת: האם השינויים נבעו בעיקר מטכנולוגיה, מפוליטיקה או משתיהן?

כתיבה וטיעון

תשובה: טבלה מסודרת עם לפחות ארבעה תחומים ותשובות "אז" ו"היום", ומסקנה מנומקת שמקשרת בין הממצאים לגורמים טכנולוגיים או פוליטיים־כלכליים.

רמה	מה מחפשים
מצוין	ארבע שאלות לפחות, טבלה מלאה ומסודרת, מסקנה מנומקת שמשתמשת במושגים מהפרק (שוק חופשי, גבולות פתוחים, טכנולוגיה).
טוב	שלוש–ארבע שאלות, טבלה חלקית, מסקנה עם נימוק קצר.
בסיסי	תיאור כללי של הריאיון בלי טבלה או בלי מסקנה.

כרטיס יציאה – פרק 4: סוף המלחמה הקרה ושוק חופשי: הפוליטיקה פותחת גבולות

שם: _____

1. מהי מעצמה? תנו דוגמה אחת מתקופת המלחמה הקרה:
2. ההבדל בין יוזמה פרטית להפרטה:
3. שינוי אחד בעולם שקרה אחרי שהגבולות נפתחו:

מה מחפשים: מדינה חזקה מאוד שמשפיעה על אחרות – ארצות הברית או ברית המועצות; יוזמה פרטית = אדם פותח עסק, הפרטה = המדינה מוכרת חברה שלה; שינוי מתאים (סחר, השקעות, חברות רב־לאומיות, תיירות).

למורה – פרק 4

חלוקת זמן מוצעת: פתיחה: תמונה של חומה ושאלה "מה חומה עושה לסחר ולאנשים?" – 10 דק' · קריאה וחלק א' – 15 דק' · חלק ב' – 20 דק' · חלק ג' וכרטיס יציאה – 45 דק' (שיעור כפול); הריאיון – משימת בית לשבוע.

מיומנויות: כלי מחקר – ריאיון אישי ועיבוד ממצאים לטבלה · השוואה · בניית טיעון והבעת עמדה · מגוון נקודות מבט (להיכנס לנעליו של האחר) · סיבה ותוצאה

טיפים להפעלה:

- הפרק הוא "לבחירה" בתכנית. אם הזמן קצר, אפשר ללמד את הקריאה, חלק ב' ומשימת הריאיון בלבד.
- התאריכים בפרק מאומתים: החומה בברלין נפתחה ב־9 בנובמבר 1989; גרמניה התאחדה ב־3 באוקטובר 1990; ברית המועצות התפרקה ל־15 מדינות בסוף דצמבר 1991. הגרף בחלק ב' דמיוני.
- הציגו את המלחמה הקרה באופן עובדתי ומאוזן – כתחרות בין שתי שיטות – בלי לשפוט עמים או מדינות של היום.
- את טבלאות הריאיון אפשר לאחד ל"טבלה כיתתית" ולחפש בה דפוסים חוזרים – זהו עיבוד ממצאים אמיתי.

תפיסות שגויות נפוצות:

- תלמידים חושבים שבמלחמה הקרה התנהלו קרבות בין המעצמות. הדגישו שזו הייתה תחרות בלי עימות ישיר ביניהן.
- בלבול בין יוזמה פרטית (עסק חדש של אדם) להפרטה (מכירה של חברה ממשלתית). תנו זוגות דוגמאות למיון.
- יש הסבורים ששוק חופשי טוב לכולם או רע לכולם. השתמשו בנקודות המבט כדי להראות שיש מרוויחים ויש מי שמשלמים מחיר.

פרק
5

השפעות הגלובליזציה על הכלכלה: המסע של חולצה

חברות רב־לאומיות, מפעלים שנודדים ועובדים שעוברים ממדינה למדינה – ברכה או קללה?

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בפרק הזה נלמד:

- לעקוב אחר שרשרת הייצור של מוצר אחד ולהסביר מדוע היא עוברת בין כמה מדינות
- להשוות בין תעשייה עתירת ידע לתעשייה מסורתית ולהסביר כיצד הגלובליזציה משפיעה על כל אחת מהן
- להסביר מדוע כוחן של חברות רב־לאומיות עולה ומה קורה לכוחן של מדינות הלאום
- לבחון מכמה נקודות מבט אם הגלובליזציה היא "ברכה" או "קללה" למדינות פחות מפותחות

קוראים ומבינים: חולצה אחת, הרבה מדינות

הסתכלו על התווית של החולצה שאתם לובשים. סביר שכתוב עליה שם של מדינה רחוקה. אבל גם המדינה הזאת היא רק תחנה אחת במסע. הכותנה גדלה אולי בשדה במדינה אחת, החוטים נטוו במדינה שנייה, הבד נתפר במדינה שלישית, העיצוב נעשה במשרד ביבשת אחרת, ובסוף החולצה הפליגה במכולה עד לחנות ליד הבית. כך נראית היום שרשרת הייצור של מוצרים רבים.

את המסע הזה מנהלות בדרך כלל חברות רב־לאומיות – חברות שיש להן משרדים, מפעלים וחנויות בהרבה מדינות. החברה מחליטה היכן כדאי לה לייצר כל חלק: היכן השכר נמוך, היכן יש חומרי גלם, והיכן יושבים הקונים. חברות כאלה צברו כוח רב. כשחברה גדולה יכולה להעביר מפעל ממדינה למדינה, ממשלות מתחרות עליה ומציעות לה הקלות במסים. יש הטוענים שכך כוחן של מדינות הלאום נחלש.

הגלובליזציה משפיעה בצורה שונה על סוגי תעשייה שונים. התעשייה עתירת הידע – תוכנה, שבבים, תרופות וציוד רפואי – צומחת, כי היא מוכרת רעיונות ומוצרים לכל העולם. בישראל, למשל, יותר ממחצית מהיצוא בשנת 2025 הגיע מתעשייה כזאת. לעומתה, התעשייה המסורתית – טקסטיל, הנעלה וחלק ממפעלי המזון – נפגעת במדינות שבהן השכר גבוה, כי קשה לה להתחרות במוצרים זולים מיובאים.

שינויים כלכליים נוספים מלווים את התהליך. הסחר הבין־לאומי התרחב מאוד, ובערך 80% מהסחורות בעולם (לפי נפח) מובלות באוניות. מדינות רבות העבירו חברות ושירותים שהיו בבעלות המדינה לידיים פרטיות – תהליך שנקרא הפרטה. וגם אנשים נעים: עובדים עוברים ממדינה למדינה כדי לעבוד בחקלאות, בבנייה, בסיעוד או בהייטק. אז האם כל זה ברכה או קללה? התשובה תלויה במי שאתם שואלים.

מושגי מפתח

חברה רב־לאומית (תאגיד בין־לאומי): חברה שפועלת בכמה מדינות בבת אחת – יש לה מפעלים, משרדים או חנויות בהרבה מקומות בעולם.

תעשייה מסורתית: תעשייה ותיקה שמייצרת מוצרים פשוטים יחסית בעזרת עובדים רבים, למשל טקסטיל, הנעלה ורהיטים.

הגירת עובדים: מעבר של אנשים ממדינה למדינה כדי למצוא עבודה ופרנסה.

תעשייה עתירת ידע: תעשייה שמבוססת על מחקר, המצאות והשכלה גבוהה, למשל תוכנה, שבבים ותרופות.

הפרטה: העברה של חברה או שירות מבעלות המדינה לבעלות פרטית.

חלק א': המסע של החולצה

בחלק הזה נבדוק מה למדנו מהקטע, ונעקוב על מפת העולם אחרי המסע של חולצה אחת.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מדוע חברה רב־לאומית מייצרת חלקים שונים של אותו מוצר במדינות שונות?

א) כי החוק מחייב אותה

ב) כי בכל מדינה יש יתרון אחר – שכר נמוך, חומרי גלם או קרבה לקונים

ג) כי היא רוצה שהמוצר יהיה יקר יותר

ד) כי אסור לייצר מוצר שלם במדינה אחת

✔ החברה מחפשת בכל שלב את המקום המשתלם ביותר – וכך שרשרת הייצור מתפזרת בין מדינות.

2. איזו מהדוגמאות הבאות היא תעשייה עתירת ידע?

א) מפעל לתפירת מכנסיים

ב) מפעל לייצור נעליים

ג) חברה שמפתחת תוכנה לבתי חולים

ד) נגרייה שמייצרת שולחנות

✔ פיתוח תוכנה מבוסס על מחקר, ידע והשכלה גבוהה. שאר הדוגמאות הן תעשייה מסורתית.

3. מהי הפרטה?

א) סגירת מפעל

ב) העברת חברה או שירות מבעלות המדינה לבעלות פרטית

ג) מעבר של עובדים למדינה אחרת

ד) מכירת מוצרים לחו"ל

✔ בהפרטה המדינה מוכרת או מעבירה חברה או שירות לבעלים פרטיים.

4. מדוע יש הטוענים שכוחן של מדינות הלאום נחלש בעידן הגלובלי?

א) כי יש פחות אנשים במדינות

ב) כי חברות גדולות יכולות להעביר מפעלים, וממשלות מתחרות עליהן בהקלות

ג) כי מדינות כבר לא גובות מסים

ד) כי אין יותר גבולות בעולם

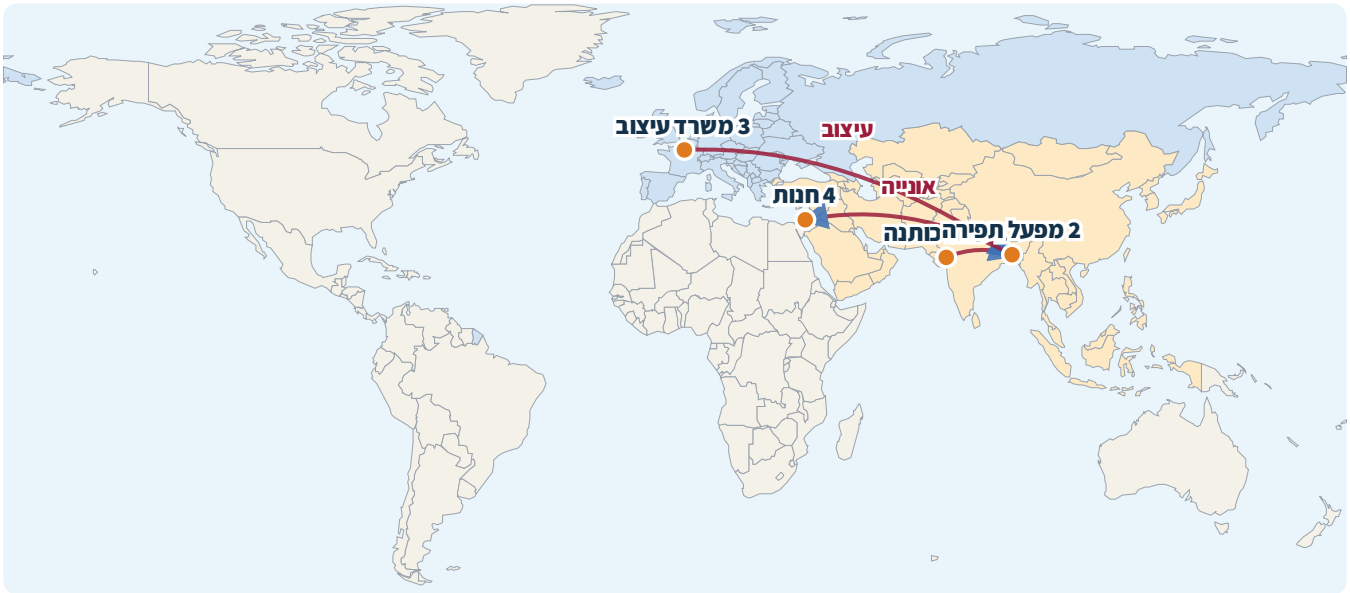
✔ כשחברה יכולה "לקום וללכת", יש לה כוח מיקוח מול הממשלה – והממשלה מוותרת כדי שהחברה תישאר.

2 עקבו אחרי החיצים והמספרים במפה וענו על השאלות.

קריאת מפה

המסע של חולצה אחת (מסלול לדוגמה)

נתונים לדוגמה

ייצור – אסיה עיצוב – אירופה

המסלול ממחיש שרשרת ייצור אפשרית. כל חולצה עוברת מסלול אחר.

1. באילו יבשות עוברת החולצה במסלול שבמפה?

תשובה: אסיה (שדה הכותנה, מפעל התפירה וגם ישראל, שבה נמצאת החנות) ואירופה (משרד העיצוב).

2. מדוע לדעתכם העיצוב נעשה במדינה אחת והתפירה במדינה אחרת?

תשובה: העיצוב דורש ידע ומקצועיות ונעשה במדינה מפותחת; התפירה דורשת הרבה עובדים ונעשית במדינה שבה השכר נמוך.

3. איזה אמצעי תחבורה מתאים להובלת אלפי חולצות מהמפעל לחנות? נמקו.

תשובה: אוניית מכולות – היא מובילה כמויות עצומות במחיר נמוך לכל פריט (כ־80% מהסחורות בעולם מובלות בים).

חלק ב': מי מרוויח מהחולצה?

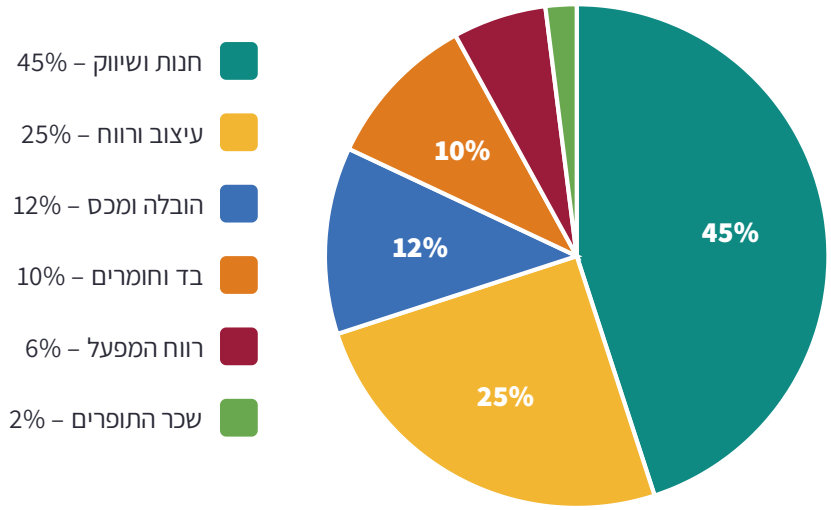
בחלק הזה נבדוק לאן הולך הכסף שמשלמים על חולצה, ונשווה בין שני סוגי תעשייה.

3 עיינו בתרשים העוגה וענו.

קריאת תרשים

לאן הולכים 100 ₪ ששילמנו על חולצה? (לדוגמה)

נתונים לדוגמה

החלוקה מעוגלת וממחישה סדרי גודל; היא משתנה ממוצר למוצר.

1. מי מקבל את החלק הגדול ביותר מהמחיר? ומי את הקטן ביותר?

תשובה: החלק הגדול ביותר – החנות והשיווק (45%); הקטן ביותר – שכר התופרים (2%).

2. כמה שקלים מתוך 100 ₪ מגיעים לתופרים? וכמה מגיעים לעיצוב ולרווח של החברה ולחנות יחד?

תשובה: לתופרים 2 ₪; לעיצוב ולרווח (25) ולחנות (45) יחד – 70 ₪.

3. מה אפשר ללמוד מהתרשים על חלוקת הרווחים בין המדינות המפותחות למדינות הפחות מפותחות?

תשובה: רוב הכסף נשאר בשלבי הידע, העיצוב והשיווק, שנמצאים לרוב במדינות מפותחות; המדינה שבה תופרים מקבלת חלק קטן בלבד.

4 השלימו את הטבלה והשוו בין שני סוגי התעשייה.

השוואה

תבחין	תעשייה עתירת ידע	תעשייה מסורתית
דוגמאות למוצרים	תוכנה, שבבים, תרופות	**טקסטיל, נעליים, רהיטים**

תבחין	תעשייה עתירת ידע	תעשייה מסורתית
העובדים הנדרשים	**מעט עובדים יחסית, עם השכלה גבוהה**	הרבה עובדים, לרוב בלי הכשרה מיוחדת
מיקום מועדף	**ליד אוניברסיטאות ובפארקי מדע**	**במקומות שבהם השכר נמוך ויש הרבה עובדים**
השפעת הגלובליזציה במדינה מפותחת	**צומחת ומוכרת לכל העולם**	מפעלים נסגרים או עוברים למדינות זולות

מה ניתן להסיק מההשוואה: מי מרוויח ומי עלול להיפגע מהגלובליזציה בתוך מדינה מפותחת?

תשובה: עובדים בעלי השכלה בתעשייה עתירת ידע מרוויחים; עובדים בתעשייה המסורתית עלולים לאבד את מקום עבודתם. הגלובליזציה יוצרת גם מנצחים וגם נפגעים.

5 הקיפו רק את הדוגמאות שמראות השפעה של הגלובליזציה על הכלכלה.

מיון

מפעל תפירה שעבר לארץ רחוקה | **עובדים מחו"ל בחקלאות** | **חברה ממשלתית שנמכרה למשקיעים**

גשם בחודש ינואר | **פירות מ־20 מדינות בסופר** | **מפעל מקומי שנסגר בגלל יבוא זול** | ארוחת שישי משפחתית

הסבר: גשם בינואר הוא תופעת טבע, וארוחה משפחתית היא מנהג – הם אינם תוצאה כלכלית של הגלובליזציה. כל השאר הם דוגמאות לסחר, להפרטה, להגירת עובדים או למעבר מפעלים.

חלק ג': ברכה או קללה?

בחלק הזה נכיר מדינה שבה הגלובליזציה שינתה את הכלכלה, נשמע כמה נקודות מבט ונבנה שרשרת של סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

מדינת התופרות והתופרים

📍 **בנגלדש, דרום אסיה**

בנגלדש היא מדינה צפופה בדרום אסיה. בעשורים האחרונים נפתחו בה אלפי מפעלי תפירה שמייצרים בגדים בשביל חברות מכל העולם. לפי נתונים בין־לאומיים, ב־2024 הייתה בנגלדש יצואנית הבגדים השנייה בגודלה בעולם, ובגדים הם בערך ארבע חמישיות מהיצוא שלה. מיליוני אנשים, רובם נשים צעירות, עברו מהכפרים לערים כדי לעבוד במפעלים.

העבודה במפעלים נתנה לרבים הכנסה קבועה בפעם הראשונה, ונשים רבות קיבלו עצמאות כלכלית. מנגד, השכר נמוך מאוד, ימי העבודה ארוכים, ובחלק מהמפעלים התנאים אינם בטוחים. ב־2013 קרס בניין שבו פעלו כמה מפעלי תפירה, ויותר מ־1,100 עובדים נהרגו. בעקבות האסון נחתם הסכם בין חברות בגדים בין־לאומיות לבין ארגוני עובדים לשיפור הבטיחות במפעלים.

6 ✍️ ענו על השאלות על מקרה הבוחן.

1. ציינו שתי תוצאות חיוביות ושתי תוצאות שליליות של מפעלי הבגדים בבנגלדש.

תשובה: חיוביות: הכנסה קבועה, עצמאות כלכלית לנשים, יצוא גדול למדינה. שליליות: שכר נמוך, שעות ארוכות, תנאים לא בטוחים (הקריסה ב־2013).

2. מדוע לדעתכם חברות בגדים בין־לאומיות בחרו לייצר דווקא בבנגלדש?

תשובה: יש בה הרבה עובדים והשכר בה נמוך, ולכן הייצור זול.

3. מה מלמד אותנו ההסכם שנחתם אחרי האסון על הכוח של צרכנים וחברות בעולם גלובלי?

תשובה: לחץ מצד צרכנים, חברות וארגוני עובדים יכול לשפר את התנאים גם במדינה רחוקה – מה שקורה במפעל אחד משפיע על כל השרשרת.

7 קראו מה אומרות שלוש דמויות על הגלובליזציה וענו.

מגוון נקודות מבט

תופרת במפעל בבנגלדש

"בזכות העבודה במפעל אני שולחת כסף למשפחה בכפר ואחי הקטן לומד. אבל אני עובדת המון שעות וחוששת לבטיחות שלי."

עובד במפעל טקסטיל ותיק בישראל

"עבדתי במפעל עשרים שנה. כשהייצור עבר לחו"ל המפעל נסגר, ועכשיו אני לומד מקצוע חדש."

כלכלנית

"הגלובליזציה הוציאה מיליוני אנשים מעוני, אבל היא גם הגדילה את הפערים. השאלה היא איך מחלקים את הרווחים בצורה הוגנת."

1. מי מהדמויות רואה בגלובליזציה בעיקר "ברכה", מי בעיקר "קללה", ומי רואה את שני הצדדים? נמקו.

תשובה: העובד הישראלי רואה בעיקר קללה (המפעל נסגר); התופרת והכלכלנית רואות את שני הצדדים – הכנסה ויציאה מעוני לצד תנאים קשים ופערים.

2. הוסיפו נקודת מבט רביעית: מה הייתה אומרת צרכנית שקונה את החולצה בישראל?

תשובה: תשובה פתוחה, למשל: "אני שמחה שהבגדים זולים, אבל הייתי רוצה לדעת שמי שתפרה אותם עבדה בתנאים הוגנים."

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

חברה רב־לאומית מחפשת דרך לייצר בזול ← **היא מעבירה את מפעל התפירה למדינה שבה השכר נמוך** ← **במדינה הפחות מפותחת נוצרים מקומות עבודה חדשים** ← המפעל הישן במדינה המפותחת נסגר ← **עובדי התעשייה המסורתית מאבדים את עבודתם וצריכים ללמוד מקצוע חדש**

9 כתבו פסקת טיעון (6–7 שורות): "יש הרואים בגלובליזציה 'ברכה' למדינות הפחות מפותחות, ויש הרואים בה 'קללה'." מה דעתכם? הציגו טענה, שני נימוקים ודוגמה מהפרק, וציינו גם את הצד השני.

כתיבה וטיעון

תשובה: טענה ברורה (ברכה / קללה / גם וגם), שני נימוקים (למשל מקומות עבודה ויצוא מול שכר נמוך ותנאים קשים), דוגמה מבנגלדש או מהמסע של החולצה, והתייחסות לטענת הנגד.

רמה	מה מחפשים
מצוין	טענה ברורה, שני נימוקים מבוססים, דוגמה מהפרק והתייחסות לטענת הנגד, שימוש במושגים (חברה רב־לאומית, תעשייה מסורתית).
טוב	טענה ונימוק אחד או שניים עם דוגמה, בלי התייחסות לצד השני.
בסיסי	הבעת דעה בלי נימוק ברור או בלי דוגמה.

כרטיס יציאה – פרק 5: השפעות הגלובליזציה על הכלכלה: המסע של חולצה

שם: _____

1. שלב אחד במסע של חולצה, והמדינה שבה הוא יכול להתרחש:
2. ההבדל בין תעשייה עתירת ידע לתעשייה מסורתית במשפט אחד:
3. האם הגלובליזציה היא ברכה או קללה? מילה אחת ונימוק קצר:

מה מחפשים: שלב נכון (גידול, טוויה, תפירה, עיצוב, הובלה, מכירה) עם מקום סביר; הבחנה בין ידע והשכלה לבין עבודה רבה ושכר נמוך; עמדה מנומקת.

למורה – פרק 5

חלוקת זמן מוצעת: פתיחה: בדיקת התוויות על הבגדים – 10 דק׳ · קריאה וחלק א׳ – 15 דק׳ · חלק ב׳ – 20 דק׳ · חלק ג׳ וכרטיס יציאה – 45 דק׳ (שיעור כפול).

מיומנויות: הבנת קשר סיבה–תוצאה · העלאת מגוון נקודות מבט (ברכה מול קללה) · השוואה · בניית טיעון והבעת עמדה · קריאת מפה ותרשים

טיפים להפעלה:

- פתחו בבקשה מהתלמידים לבדוק בתוויות של בגדים, תיקים או נעליים היכן יוצרו, ורשמו את המדינות על הלוח או על מפה.
- הדגישו שתרשים העוגה הוא לדוגמה: הוא ממחיש איך מתחלק המחיר, ואינו נתון מדויק של מוצר מסוים.
- בדיון ״ברכה או קללה״ עודדו תשובות של ״גם וגם״: מטרת הפרק היא להראות שלכל תהליך יש מרוויחים ונפגעים.
- מקרה הבוחן נוגע באסון שבו נהרגו אנשים – הציגו אותו בעדינות, בלי תמונות קשות, והתמקדו בשאלה מה השתנה בעקבותיו.

תפיסות שגויות נפוצות:

- ״מה שכתוב על התווית זו המדינה שבה נוצר המוצר כולו״ – הסבירו שהתווית מציינת בדרך כלל רק את שלב התפירה, ושלבים אחרים קרו במקומות אחרים.
- ״הגלובליזציה טובה רק לעשירים״ – הראו שגם במדינות פחות מפותחות נוצרו מקומות עבודה, ושגם במדינות עשירות יש נפגעים.
- ״הפרטה פירושה שהמדינה סוגרת את השירות״ – הדגישו שהשירות ממשיך, אבל הבעלות עוברת לידיים פרטיות.

פרק
6

השפעות הגלובליזציה על התרבות והחברה: עולמקומיות

כולם לובשים, שומעים ואוכלים אותו דבר? איך גלובלי ומקומי נפגשים במרחב

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בפרק הזה נלמד:

- להסביר מהי האחדה תרבותית ולתת דוגמאות מלבוש, שפה, מאכלים ותרבות צריכה
- להסביר מהי עולמקומיות (גלוקליות) ולזהות אותה במרחב הקרוב
- לזהות ביטויים של בידול מרחבי: רובעים ייחודיים, מבני דת ושלטים בשפות שונות
- לחבר שאלון קצר ולהפיק ממנו מסקנות, תוך הקשבה לנקודות מבט שונות

קוראים ומבינים: גלובלי ומקומי – באותו רחוב

טיילו ברחוב מרכזי בכל עיר גדולה בעולם, ותגלו דברים מוכרים: אותם ג׳ינסים, אותם שירים ברמקולים, אותן רשתות מזון וקפה ואותן מילים באנגלית על השלטים. התופעה הזאת נקראת האחדה תרבותית – תרבויות שונות נעשות דומות זו לזו, בעיקר בערים הגדולות ובקרב בני הנוער. מכיוון שחלק גדול מהסרטים, מהמוזיקה ומהמותגים המוכרים יצא בעבר מארצות הברית, יש המכנים אותה "אמריקניזציה".

חלק מההאחדה הוא תרבות צריכה: אנשים קונים הרבה, מחליפים בגדים וטלפונים לעתים קרובות, ורואים בקניות בילוי. מותג – שם וסמל שמזהים מוצר – הופך לפעמים לחשוב יותר מהמוצר עצמו. פרסומות, רשתות חברתיות וקניונים שנראים כמעט אותו דבר בכל מקום מחזקים את התרבות הזאת ומפיצים אותה במהירות בין מדינות, ביבשות ובתרבויות שונות מאוד זו מזו.

אבל העולם לא נעשה אחיד לגמרי. רשתות מזון בין־לאומיות, למשל, מתאימות את עצמן למקום: בהודו, שבה רבים אינם אוכלים בשר בקר, מוגש בסניפים המבורגר צמחוני מתפוחי אדמה ואפונה, ובישראל יש סניפים כשרים שסגורים בשבת. השילוב המעניין הזה בין גלובלי למקומי נקרא עולמקומיות, או גלוקליות – מילה שמחברת בין "גלובלי" ל"לוקלי" (מקומי).

במקביל, קבוצות רבות מחזקות דווקא את מה שמייחד אותן. בערים גדולות יש רובעים שבהם גרים בני קהילה אחת, עם חנויות, מבני דת, בתי ספר ושלטים בשפה שלהם – זהו בידול מרחבי. בחברות מסורתיות, המפגש עם התרבות הגלובלית מביא גם שינויים בתוך המשפחה ובאורח החיים. יש הרואים בכך פתיחות והזדמנות, ויש החוששים לאבד מסורת ושפה. שתי העמדות ראויות להקשבה.

מושגי מפתח

האחדה תרבותית: תהליך שבו תרבויות שונות נעשות דומות זו לזו בלבוש, בשפה, במאכלים ובבילוי.

תרבות צריכה: אורח חיים שבו קניית מוצרים ושירותים היא חלק מרכזי מהחיים ומהבילוי.

עולמקומיות (גלוקליות): שילוב של תופעה גלובלית עם מאפיינים מקומיים, למשל מוצר עולמי שהותאם לטעם המקומי.

אמריקניזציה: אימוץ מנהגים, מילים, מאכלים ובילויים שמקורם בתרבות של ארצות הברית.

מותג: שם, סמל או עיצוב שמזהים מוצר של חברה מסוימת ומבדילים אותו ממוצרים אחרים.

בידול מרחבי: התרכזות של קבוצת אוכלוסייה באזור משלה, עם מבנים, שירותים ושלטים שמבטאים את ייחודה.

חלק א': אחידים או ייחודיים?

בחלק הזה נבדוק את ההבנה של המושגים, ונקרא תוצאות של שאלון שנערך בכיתה ז'.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזו מהדוגמאות הבאות מתארת האחדה תרבותית?

א **בני נוער בערים רבות בעולם לובשים בגדים דומים ושומעים אותם שירים**

ב כל עיר בונה בתים בסגנון אחר

ג בכל כפר מדברים בניב אחר

ד חגים מסורתיים שונים בכל מדינה

✔ האחדה פירושה שתרבויות נעשות דומות – אותו לבוש ואותה מוזיקה במקומות שונים.

2. מהי עולמקומיות (גלוקליות)?

א סגירת הגבולות בפני מוצרים זרים

ב **שילוב של תופעה גלובלית עם מאפיינים מקומיים**

ג מעבר של אנשים מהכפר לעיר

ד ייצור של מוצר במדינה אחת בלבד

✔ גלוקליות = גלובלי + לוקלי: משהו עולמי שמותאם למקום.

3. רחוב שבו יש חנויות, מבנה דת ושלטים בשפה של קהילה אחת הוא דוגמה ל־

א תרבות צריכה

ב האחדה תרבותית

ג **בידול מרחבי**

ד הפרטה

✔ קבוצה שמתרכזת באזור משלה ומבטאת בו את ייחודה יוצרת בידול מרחבי.

4. מדוע יש המכנים את ההאחדה התרבותית "אמריקניזציה"?

א כי כל אנשי העולם עברו לגור באמריקה

ב **כי חלק גדול מהסרטים, מהמוזיקה ומהמותגים המוכרים יצא מארצות הברית**

ג כי באמריקה אין תרבות מקומית

ד כי כל המדינות דוברות אנגלית כשפת אם

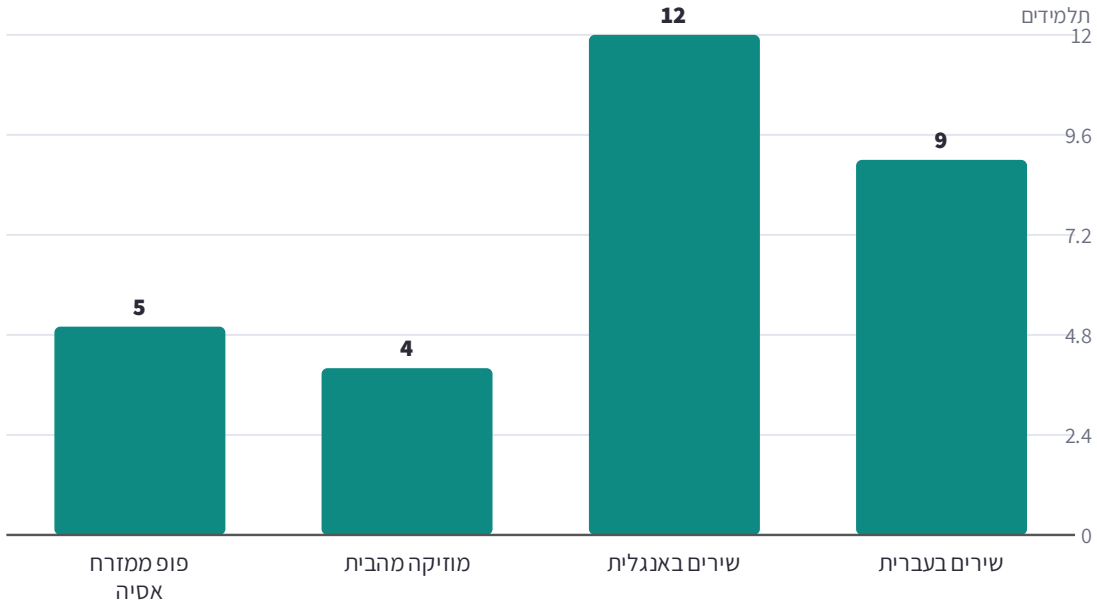
✔ השם מבטא את ההשפעה הרבה של התרבות האמריקנית על לבוש, מזון, שפה ובילוי בעולם.

2 עיינו בתוצאות השאלון וענו על השאלות.

קריאת תרשים

שאלון בכיתה ז': איזו מוזיקה אתם הכי אוהבים? (30 תלמידים)

נתונים לדוגמה

תוצאות של שאלון לדוגמה בכיתה אחת. "מוזיקה מהבית" = מוזיקה מסורתית של המשפחה.

1. כמה תלמידים בחרו במוזיקה שמקורה מחוץ לישראל (באנגלית או ממזרח אסיה)? האם זה יותר ממחצית הכיתה?

תשובה: 12 + 5 = 17 תלמידים – יותר ממחצית הכיתה (15).

2. איזו עמודה מבטאת שמירה על ייחוד תרבותי? הסבירו.

תשובה: "מוזיקה מהבית" (4 תלמידים) – מוזיקה מסורתית של המשפחה שמשמרת תרבות ייחודית (וגם שירים בעברית – 9).

3. האם אפשר להסיק מהשאלון מה אוהבים כל בני הנוער בישראל? נמקו.

תשובה: לא. השאלון נערך בכיתה אחת בלבד (30 תלמידים); כדי להכליל צריך לשאול הרבה יותר תלמידים ממקומות שונים.

חלק ב': גלובלי ומקומי במרחב

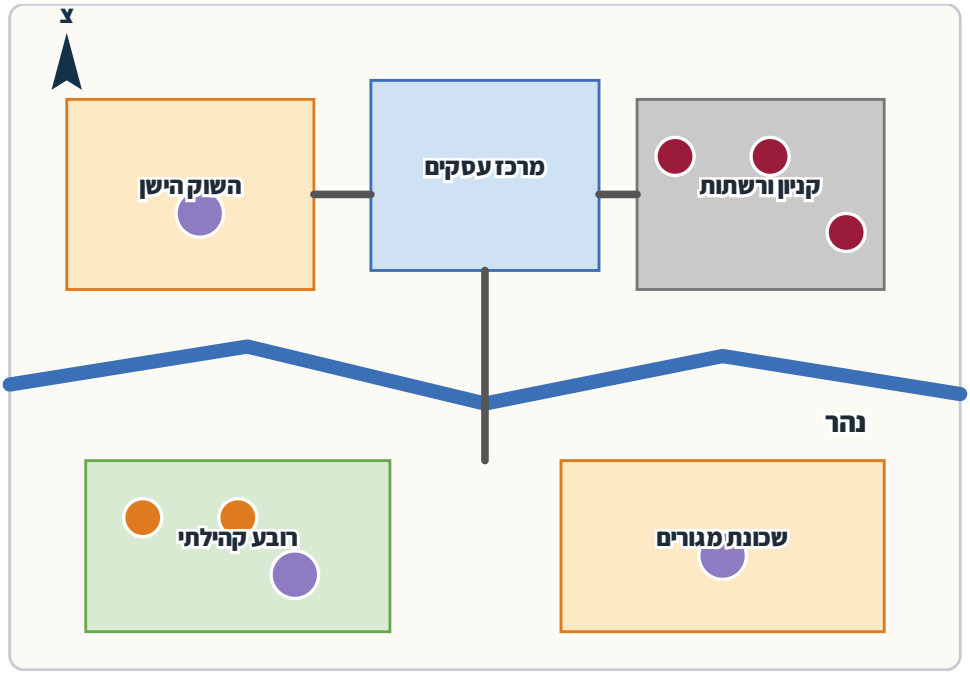
בחלק הזה נקרא מפה של עיר דמיונית, נמצא בה ביטויים של האחדה ושל ייחוד, ונשווה ביניהם.

3 עיינו במפה ובמקרא וענו.

קריאת מפה

העיר נהרית: מה רואים ברחובות? (מפה לדוגמה)

נתונים לדוגמה

מבנה דת · שלטים בכמה שפות · סניף של רשת בין־לאומית · נהר

1. באיזה אזור בעיר יש הכי הרבה סניפים של רשתות בין־לאומיות? איזה תהליך הוא מבטא?

תשובה: בקניון ורשתות (שלושה סניפים) – זו האחדה תרבותית ותרבות צריכה.

2. מצאו במפה שני סימנים לבידול מרחבי ברובע הקהילתי.

תשובה: מבנה דת ושלטים בכמה שפות (שני סמלים כתומים) – הקהילה מבטאת בו את ייחודה.

3. מה ההבדל בין השוק הישן לבין הקניון מבחינת "גלובלי" ו"מקומי"?

תשובה: השוק הישן מקומי וייחודי (וגם בו יש מבנה דת), ואילו הקניון גלובלי – רשתות שנראות אותו דבר בכל העולם.

4 ⚖️ השלימו את הטבלה: תנו דוגמה להאחדה ודוגמה לשמירת ייחוד בכל תחום.

השוואה

תבחין	דוגמה להאחדה תרבותית	דוגמה לשמירת ייחוד תרבותי
לבוש	ג׳ינס וחולצת טי בכל העולם	**בגדים מסורתיים בחגים ובאירועים משפחתיים**
מאכלים	**המבורגר, פיצה וסושי בכל עיר**	מתכון של סבתא שעובר במשפחה
שפה	**מילים באנגלית בדיבור ובשלטים**	**שמירה על שפת הבית ושלטים בשפת הקהילה**
בילוי	**קניון וסרטים ששוחררו בכל העולם באותו שבוע**	ריקודים ושירים מסורתיים בחגיגה קהילתית

האם לדעתכם הגלובליזציה מביאה בעיקר להאחדה או גם לשמירה על ייחוד? נמקו בעזרת הטבלה.

תשובה: גם וגם: בכל תחום יש דוגמאות להאחדה, אבל גם דוגמאות לשמירת ייחוד – ולפעמים שילוב ביניהם (עולמקומיות).

5 ⭕ הקיפו רק את הדוגמאות לעולמקומיות – תופעה גלובלית שהותאמה למקום.

מיון

המבורגר צמחוני ברשת בין־לאומית בהודו | **סניף כשר של רשת בין־לאומית** | **סרט עולמי מדובב לעברית**

ג׳ינס זהה בכל העולם | **פיצה עם זעתר** | אותו שלט באנגלית בכל שדה תעופה | **שיר פופ עם כלי נגינה מסורתי**

הסבר: ג׳ינס זהה ושלט זהה באנגלית הם האחדה תרבותית – אין בהם התאמה למקום. בשאר הדוגמאות דבר גלובלי ״קיבל טעם מקומי״.

חלק ג׳: נכנסים לנעליים של האחר

בחלק הזה נפגוש משפחה אחת ורחוב אחד, נשמע כמה נקודות מבט ונבנה שרשרת של סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

רחוב השווקים מחליף פנים

📍 העיר נהרית (מקרה לדוגמה)

ברחוב השווקים בנהרית פעלו במשך שנים דוכנים קטנים של תבלינים, בדים ומאפים. רבים מבעלי הדוכנים הגיעו בעבר ממדינות שונות, והשלטים ברחוב נכתבו בכמה שפות. בערבי חג נשמעה ברחוב מוזיקה מסורתית, והריחות סיפרו מאיזה מטבח הגיע כל דוכן.

לפני כמה שנים נפתח בקצה הרחוב מרכז קניות עם סניפים של רשתות בין־לאומיות. חלק מהדוכנים נסגרו, וצעירים רבים מעדיפים לבלות במרכז הממוזג. מנגד, כמה בעלי דוכנים התחילו למכור גם ברשת, פתחו בית קפה שמגיש מאפים מסורתיים בעיצוב מודרני, ואורגן ברחוב פסטיבל אוכל שמושך מבקרים מכל הארץ.

6 ✍️ ענו על השאלות על מקרה הבוחן.

1. מצאו במקרה דוגמה להאחדה תרבותית ודוגמה לשמירת ייחוד.

תשובה: האחדה: מרכז קניות עם רשתות בין־לאומיות; ייחוד: דוכנים מסורתיים, שלטים בכמה שפות, מוזיקה מסורתית.

2. מה בסיפור הוא דוגמה לעולמקומיות? הסבירו.

תשובה: בית הקפה שמגיש מאפים מסורתיים בעיצוב מודרני, או מכירה ברשת של מוצרים מסורתיים – שילוב של מקומי וגלובלי.

3. הציעו רעיון אחד שיעזור לרחוב לשמור על ייחודו וגם להתפרנס.

תשובה: תשובה פתוחה, למשל: סיורים מודרכים ברחוב, שווקי לילה, אתר משותף לכל הדוכנים, סדנאות בישול.

7 קראו מה אומרים שלושה בני משפחה אחת מהרחוב וענו.

מגוון נקודות מבט

סבתא שושנה, בעלת דוכן תבלינים

"גדלתי עם המתכונים והשפה של הבית. כואב לי לראות שהנכדים מדברים בעיקר במילים באנגלית ושהדוכנים נסגרים."

מאיה, נכדה בכיתה ז'

"אני אוהבת את השירים מכל העולם ואת המרכז החדש. אבל אני גאה במאפים של סבתא ומצלמת אותם לחברים שלי."

אלון, אבא שפתח בית קפה

"לקחתי את המתכונים של אמא שלי והגשתי אותם בצורה חדשה. ככה גם התיירים וגם הצעירים מגיעים."

1. מי מהדמויות חוששת מההאחדה, ומי רואה בשילוב בין הגלובלי למקומי הזדמנות? נמקו.

תשובה: סבתא שושנה חוששת לאובדן השפה והמסורת; אלון (וגם מאיה) רואים הזדמנות לשלב בין מסורת לחדש.

2. מה הייתם אומרים לסבתא שושנה כדי לעודד אותה, ומה הייתם אומרים למאיה כדי שתבין את סבתה?

תשובה: תשובה פתוחה שמכבדת את שתי העמדות, למשל: לסבתא – המתכונים שלך ממשיכים לחיות בבית הקפה; למאיה – השפה והמנהגים הם חלק מהזהות של המשפחה.

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

סרטים, שירים ופרסומות מופצים במהירות בכל העולם ← **צעירים במדינות רבות מאמצים לבוש, מילים ומאכלים דומים** ← **נוצרת האחדה תרבותית** ← קבוצות שונות חוששות לאבד את ייחודן ← **הן מחזקות את השפה, המנהגים ומבני הקהילה – ונוצר בידול מרחבי**

9 כלי מחקר – שאלון: חברו שאלון של 4 שאלות לבני הנוער בשכבה שלכם על ייחוד תרבותי מול האחדה (מאכלים, לבוש, מוזיקה, שפה, מותגים). לפחות שאלה אחת סגורה (עם אפשרויות לבחירה) ושאלה אחת פתוחה. מתחת לשאלון כתבו בשתי שורות מה אתם משערים שתגלו ולמה.

כתיבה וטיעון

תשובה: ארבע שאלות ברורות שעוסקות בתחומים שונים, לפחות שאלה סגורה אחת ושאלה פתוחה אחת, ניסוח ניטרלי שאינו מכוון לתשובה, והשערה מנומקת.

רמה	מה מחפשים
מצוין	ארבע שאלות ברורות וניטרליות מכמה תחומים, שילוב שאלות סגורות ופתוחות, השערה מנומקת שמשתמשת במושגים (האחדה, ייחוד, עולמקומיות).
טוב	שאלות ברורות אך מתחום אחד בלבד, או השערה בלי נימוק.
בסיסי	פחות מארבע שאלות, או שאלות לא ברורות, בלי השערה.

כרטיס יציאה – פרק 6: השפעות הגלובליזציה על התרבות והחברה: עולמקומיות

שם: _____

1. דוגמה אחת להאחדה תרבותית שראיתי השבוע:
2. דוגמה אחת לעולמקומיות מהסביבה שלי:
3. משהו אחד מהתרבות של המשפחה שלי שהייתי רוצה לשמור:

מה מחפשים: דוגמה נכונה להאחדה (לבוש, שפה, מאכלים); דוגמה לשילוב בין גלובלי למקומי; תשובה אישית ומכבדת.

למורה – פרק 6

חלוקת זמן מוצעת: פתיחה: "מה עליי עכשיו שמגיע מחו"ל?" – 10 דק' · קריאה וחלק א' – 15 דק' · חלק ב' – 20 דק' · חלק ג' וכרטיס יציאה – 45 דק' (שיעור כפול).

מיומנויות: העלאת מגוון נקודות מבט (האחדה מול שמירת ייחוד; להיכנס לנעליו של האחר) · הבנת קשר סיבה–תוצאה · השוואה · כלי מחקר: השאלון · קריאת מפה ותרשים

טיפים להפעלה:

- פתחו במשחק קצר: התלמידים מונים פריטים שעליהם או בתיק שמגיעים מתרבות אחרת, ופריט אחד שמגיע מהבית או מהמסורת המשפחתית.
- את השאלון (משימת הכתיבה) אפשר להעביר בפועל בשכבה ולעבד בשיעור הבא לגרף עמודות, כמו בחלק א'.
- בסיור קצר ליד בית הספר אפשר לצלם שלטים בכמה שפות ומבנים ייחודיים – ולהשוות לרחוב של מרכז קניות.
- אין לנקוב בשמות מותגים: מותג נלמד כאן כמושג, ולא כהמלצה על מוצר.

תפיסות שגויות נפוצות:

- "גלובליזציה = כולם נעשים אותו דבר" – הראו שבמקביל להאחדה מתחזקים ביטויי ייחוד, ושעולמקומיות משלבת בין השניים.
- "מסורת היא דבר ישן ולא רלוונטי" – הזמינו תלמידים לשתף מנהג משפחתי שחשוב להם, בכבוד ובלי לחייב איש לשתף.
- שינויים בחברות מסורתיות (מעבר לעיר, שינוי באורח החיים ובמעמד המבוגרים במשפחה) הם נושא רגיש – הציגו אותם בעדינות ומשתי נקודות מבט, בלי לשפוט קהילה או משפחה.